

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiae Speculativae Scholasticis Prælectionibus Et Exercitiis Accommodatae Libri IV

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

Contr. VI. Vtrum ratione Indolis & Complexionis Naturalis, secluso omni extrinseco, vnus sit meliùs dispositus ad bonum vsum gratiæ, quàm alius.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82733)

792. Alius locus est, quem speciosius videntur adversarij, Proverb. 18. *Hominis est animam preparare, & Domini gubernare linguam.* sensus est, ut exponit P. Salazar & alij: hominis est facere propositum recte loquendi, & in hunc finem prae-cogitare quae dicturus sit; quod cum non sufficiat ad apte loquendum & persuadendum, opus est insuper, ut Deus linguam moderetur, & regat. Unde sic argumentatur. Propositum recte loquendi & praemeditatio illa, est actus honestus: sed hic potest fieri sine gratia per Christum: ergo &c. Minor probatur. Nam quando ex duobus operibus unum adscribitur homini, & alterum Deo, prius solet pertinere ad hominem secundum naturam spectatum; alioquin non esset ratio, cur unum potius quam alterum homini tribueretur. Hoc tamen argumentum ipsis adversarijs solvendum est. Nam illa gubernatio linguae, non est intrinsece supernaturalis, sed naturalis, non minus quam est gubernatio gressus, moderatio vocis in cantu, &c. Assignent ergo adversarij discrimen, cur haec moderatio potius adscribatur Deo, quam propositum bene loquendi, cum secundum illos utrumque sit pure naturale?

Re. Directe, ideo homini tribui propositum sic vel sic loquendi, Deo vero gubernationem ut verba sic vel sic proferantur, & non turbentur; quia quando duo effectus comparantur, quorum unus determinatur ab una causa, alter vero ab alia, unusquisque tribuitur illi causae, quae magis ad illum determinat: sic opera nostra libera non dicuntur fieri in nobis sine nobis, sed nobiscum: & quamvis sint opera Dei, recte tamen etiam dicuntur esse nostra, ut definit Tridentinum; cuius rationem damus; quia ultima determinatio provenit à nobis: contra illuminationes tribuuntur Deo potius quam nobis, & dicuntur fieri in nobis sine nobis; quia licet nos etiam physice & vitaliter influamus, determinatio tamen earum sit à Deo, non à nobis.

Pari modo, propositum recte, & ordinate loquendi, est actus, ad quem se voluntas determinat: quia tamen etiam hac determinatione posita, non raro fit, ut contra omne nostrum studium & diligentiam turbetur memoria, species intellectuales, motus linguae &c. ideo quod huiusmodi error omnino caveatur, Deo potius tribuendum est, qui posset permittere huiusmodi turbationes, vel ipsemet causare, prout causavit in lingua Balaam, Numer. 23. qui cum animo destinasset Maledicere Israël, Deus ejus linguam ita flexit, ut Benediceret.

Hanc explicationem ita à me conceptam, reperi postmodum approbatam à P. Cornelio à Lapide, magisque illustratam, & auctoritate Rabinorum, ac ex ipso textu Hebraeo confirmatam.

Advertit insuper P. Cornelius, Pelagianos hoc textu abusos esse ad suum errorem tuendum, quasi sensus esset: Hominis est inchoare bonum, sed Dei est illud complere: quibus obviatur S. Au-

gustinus, & illum textum mystice intelligens, lib. 2. contra duas Epist. Pelag. ad Bonif. ita locum interpretatur, ut planè stet pro nostra sententia. Ideo, inquit, scriptum est: Hominis est prae-para-re cor; non tamen sine adiutorio Dei, qui tangit cor, (ecce! quoddam pravia cognitio, quae tangitur, & dicatur adiutorium Dei:.) Homo preparat cor in responsione autem linguae, id est, in eo quod prae-para-tur cordi lingua divina respondet, nihil operis habet homo: nam sicut dictum est: hominis est prae-para-re cor, & à Domino responsio linguae, ita etiam dictum est aperire os, & implebo illud Ps. 80. Quia-vis enim nisi adjuvante illo sine quo nihil possumus facere. Jo. 15. os non possumus aperire, tamen nos aperimus illius adiutorio, & opere nostro: nam quid est, preparare cor, & os aperire, nisi voluntatem parare? & tamen in eisdem literis legitur: Preparatus voluntas à Domino. & labia mea aperies, & os meum annuntiabit laudem tuam. Et infra. Quia-propter multa facit Deus in homine bona, quae non facit homo, nulla autem facit homo, quae non facit Deus, ut faciat homo.

CONTROVERSIA VI.

Utrum ratione Indolis & Complexionis Naturalis, secluso omni extrinseco, unus sit melius dispositus ad bonum usum Gratiae, quam alius.

793. Videri posset haec quaestio supervacua, cum omnes supponant partem animativam, & nemo unquam in dubium vocaret, excepto P. Martino Esparza, qui hoc sensu communi adeo non movetur, ut in fine quaestiones 45. de Passionibus pronuntiet, eos solum partem affirmativam supponere indubitatum, qui ad peccata, maximeque obvia respicientes, facile, & citius Philosophas, de rebus pronuntiant. Quare enimvero, inquit, infinitus est numerus, sed infinitus contemnendus, ut habetur Ecclesiasticus 1. v. 15. Sapienter vero, uti nullos habuimus, quos sequeremur in hac quaestione, ita nulli sunt, quod sciam, qui contradicant. Ita hic auctor.

Proponit ipse auctor pro parte affirmativa quindecim argumenta, & taretur, quod propter haec argumenta ponderata, communis hominum persuasio sit, Bonam indolem, & passionibus naturaliter temperatas, esse magnum quoddam donum Dei, & plurimum conferre ad felicem exitum, & ad laudabilem totius vitae progressum. Contra hos omnes fert deinde censuram relatam. Videamus argumenta huius auctoris, quanti ponderis sint ad invertendum sensum communem. Deinde, an nullus sapiens illi contradixerit.

794. Itaque P. Esparza supponit pro fundamentum, primò, quod in ordine ad spem paratum vel vitae aeternae vel consequendae vel amittendae, sint planè paria sequentia extrema 1. Periculum peccandi, & tantumdem spei bene operandi.

randi 2. Facilitas patrandi gravissima peccata, & difficillima penitentia, sed rarerer occurrentia: & facilitas committendi peccata non vsque adeo gravia, aut facilioris penitentia, sed occurrentia frequenter 3. Habilitas æquè prompta ex se, five ad percipienda & exequenda documenta se, five ad bona tum mala, five ad imitationem tum bonam tum laudabilem exemplorum, & contraria inhabilitas 4. Mutabilitas æquè levis de bono in malum, & de malo in bonum, & immutabilitas contraria.

795. Supponit 2. Quod omnis possibilis naturaliter complexio passionum, constituat hominem quemlibet in alterutro horum extremorum, conjuncto cum altero sibi correspondente, idque sub eadem iustissime mensura & gradu: id quod declarat exemplo S. Pauli, ante & post conversionem, S. Magdalene quoad vim amoris mundani prius, deinde divini, ac denique puerorum, quos ob bonitatem indolis Angelos vocamus, qui æquè facile inducuntur ad bonum atque ad malum, qualem scilicet magistrum primò nati fuerint. Rationem huius à priori reddit duplicem, proximam, & remotam. Proximam quidem, quia appetitus sensitivus dirigitur imprimis cognitione præscindendo à ratione honesti & inhonesti, ideoque incumbit & cooperatur pari impetu per singulas species passionum, singulis affinis speciebus electionum voluntatis five pravarum five laudabilium. Remota autem ratio hæc est. Peculiaris dispositio & pronitas ejusdem appetitus ad singulas species affectuum seu passionum, dependet ex peculiari temperamento primarum quatuor qualitatum in vnoquoque, eisdemque iuste respondet: quatuor autem primæ qualitates duplici constant contrarietate ut patet ex philosophia: servant præterea similem contrarietatis modum quoad vim agendi ac resistendi, ut quæ qualitas est maximè activa (*loquor autem*, inquit Auctor, de Qualitate in concreto) eadè sit minimè resistitiva, & e converso, quæ est maximè resistitiva, eadè sit minimè activitatis. Apparet ergo ex ista primarum qualitatum natura, & ex prænotata inter ipsas & passionem seu affectum analogia, eos, in quibus præminent passiones maximè actuosæ, subesse necessariò passionibus ad resistendum minimè idoneis, & qui plura aggredi ac perficere vim maximè possunt, eosdem objectis exterius occurrentibus facile cedere, atque in eorum naturam transire quam citissime. Ex istis sic concludit:

797. Cum igitur, quæ ad salutem animæ & ultimi finis consecutionem requiruntur, omnia ad hæc duo summa capita redigantur. pl. 36. Declinare à malo, & facere bonitatem, hoc est, resistere tentationibus demonis (quasi verò præter demonem non etiam tentaret mundus & caro) & cooperari inspirationibus Dei, clarè concluditur, quorum quoad alteram partem est optima dispositio, eorundem quoad partem alteram æqualiter requisitam esse tantundem pravam di-

spositionem. Quia verò præmissam insuper est vim tam agendi quàm resistendi, nec non defectum virtutis ad agendum & resistendum, five circa difficilia, & rara, five circa facilia ac ordinaria, æquè vigere ac deficere in quolibet respectu honesti ac inhonesti, quantum est ex parte appetitus sensitivi secundum se, concluditur denique, omnes cujuslibet generis complexiones passionum ad æquè consideratas, esse absolute æquales, relatè ad ultimum finem: nec pro salute animæ esse præferibile ac optabile magis unum aliquod determinatum temperamentum individuale affectuum, quàm quodvis aliud: atque omnia illa mutæ compensationis extrema, initio proposita, omnino subsistere, sibi què invicem correspondere iustissime in omnibus & quibusvis individuationibus intrinsicis ac invariabilibus hominum, secundum se præcisè consideratis, ac præscindendo ab ijs penitus omnibus, quæ unicuique specialiter providentur à Deo extrinsecus & variabiliter. Hæc ille pro sua singulari doctrina.

797. Primum argumentum contra hanc sententiam desumitur ex Sap. 8. ubi Salomon de seipso dicit: *Puer eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam.* Hæc prærogativa debet utique intelligi per ordinem ad ultimum finem; nam media non merentur præ alijs medijs commendari, nisi præ alijs conferant ad ultimum finem. Respondet P. Esparza, hoc intelligendum, & verum esse in ordine ad finem proximum, qui est: observantia instructionis paternæ: nempe qui sunt ingeniosi, facilius à parentibus instruuntur: ceterum si nanciscerentur instructores in malo, æquè facile corrumpentur, & ideo spectatis intrinsicis, non sunt ingeniosi melius dispositi ad ultimum finem quàm stupidi. Huic tamen responsioni quominus acquiescam, impedit gravium virorum auctoritas (quos nescio an P. Esparza etiam velit censeri in numero Infinitorum) qui disertè asserunt bonitatem ingenij specialiter ad virtutem potius quàm vitia addiscenda conducere. Tertullianus quidem ait: *Deus ita naturam disposuit, ut ea gratia aptissimum fundamentum existeret.* Ergo secundum Tertullianum, dispositio naturæ potest esse minùs magisve aptum fundamentum Gratiæ, non utique præcisè recipiendæ (quamvis & hoc sufficeret contra doctrinam Esparza) sed præbens majorem minorève spem boni vltus. Seneca epist. 96. comparat homines habentes bonam indolem & naturam, Dijs, quod sicut Dijs sunt ex natura sua omnibus virtutibus præditi, ita qui bonam habent indolem, sunt proniores ad virtutem. *Vi Dijs immortales* (inquit) *nullam didicere virtutem cum omni editi, & pars naturæ eorum est, esse bonos, ita quidam ex hominibus egregiam sortiti indolem in ea quæ tradi solent perveniunt sine longo magisterio, & honesta* (NB. nihil simile dicit de vitijs) *complectuntur cum primum audierint.* Aristoteles 3. Eth. c. 9. dicit, quod qui habent ingenium amænum & acre, sunt bene à natura instituti, & ad bonum procli-

proclives. Galenus *Class. 1. tit. Quod animi mores corporis temperaturae sequantur*: expresse docet, quod vitiosus à non vitioso differat antecederet ad ea quae ab extrinseco adveniunt. Non enim, inquit, *ut refert Stoicorum opinio, totum extrinsecus ingruit in nostros animos vitium, sed plurimum in se ipsis homines vitiosi causae habent, quod extrinsecus advenit, longè minus est.* Demùm negari non potest, Ascetarum sensum unanimem esse contra doctrinam P. Esparza. Loco ceterorum sit P. Joannes Crombecius, qui *lib. 1. de studio Perfect. cap. 10.* cuius titulus est: *Plurimum adsumto esse acquirendae Perfectiōni, Temperamenti & Complexionis bonitatem* (qui titulus est conclusio directe opposita doctrinae P. Esparza) sic concludit. *Inter singularia Dei beneficia referri debet, si cui naturam ad virtutem idoneam, si Temperamentum conveniens, si Complexionem temperatam, si passiones moderatas in ipsius formatione tribuat.* Ergo secundum hunc Ascetam, falsum est, omnes complexiones esse aequaliter iustissime idoneas ad progressum in virtutibus. Et n. 3. sic habet. *Quapropter inter eximia ea dona, quae Deus mortalibus largitur, illud reputari haberique imprimis debet, in ortu suo nascisci Temperamentum consentiens; complexionem item temperatam, unde passionum moderatio exurgit, à Deo accepisse.* Et verò subinde Deum rerum omnium architectum singulari providentiâ concurrere ad naturae ad virtutem idoneae ac temperatae fabricam, praesertim si quando quempiam ad singularis sanctitatis fastigium aut officij praecleari dignitatem destinare voluerit, mihi omnino persuadeo. Hæc Crombecius.

Ut nunc ad responsum P. Esparza redeamus, ea, ut dixi non satisfacit. Nam licet ingeniosi facile quoque addiscant vitia; immò aliqua vitia sint, quae ut mandentur executioni, opus habent bono ingenio, uti sunt, quae tendunt ad circumveniendum proximum: ceterum mihi indubitatum est, quod illi qui habent minus ingenij, facilius inducantur ad pleraque vitia: ad hoc enim non est opus magno ingenio, ut patet in rudibus gentilibus: certè manifestum est, quod Idololatria, quae est peccatum gravissimum, sicut & infidelitas, facilius incurritur ab idiotis, quàm à doctis & ingeniosis: & hoc scelus omnium maxime praeccludit viam ad salutem; quia fides est initium Iustificatiōis: quapropter mihi certissimum est, quod ingenium per se ac ceteris paribus plus spei faciat consequendae salutis, quàm carentia ingenij: quidni enim facilius sperem ab ingenioso agnitionem divinarum perfectiōnum & beneficiorum ad poenitentiam alliciendum, quàm à stupido?

798. Secundum fundamentum esse potest, ostendendo, discursum P. Esparza factum ex primis qualitatibus, non esse concludentem. Nam etiamsi demus verum esse, quod omne temperamentum comparatum cum alio, quantum praevallet in virtute agendi, tantum vincatur ab altero in virtute resistendi: hinc tamen non concluditur, quod hocipso vnum sit aequè aptum ad ex-

ercitium virtutum omnis generis, atque est oppositum, & aequè optabile: sicut non rectè inferretur, vnum esse aequè aptum ad conferriōnem sanitatis corporalis & vitae temporariae, quae est alterum.

799. Vltiùs falsum omnino existimo, quod (sunt verba, Auctoris in Respons. ad 4.) qui specialiter dispositi sunt ad peccata omnium gravissima, scilicet ad Odium Dei, Desperationis, & Infidelitatis, sint aequè dispositi ad opera bona heroica omniumque praestantissima: quis enim nescit, quod Odium Dei & Desperatio facilius procedant ab animo turbato, quàm ab animo pacato? atqui opera heroica & praestantissima quis expectet aequè ab animo turbato, ac à pacato?

800. Adhuc mihi incredibilis est, quod sequitur, *Qui*, inquit, ex temperamento passionum sunt specialiter idonei ad retinendam incolorem perpetuam innocentiam, non propterea sunt melioris conditionis respectu vitae aeternae: quia iidem sunt specialiter tantundem expositi periculo perpetuae impietatis & desperationis, si semel incidunt in peccatum aliquod. Quis, quaeso, neget, facilius talem resistendum à peccato, ceteris paribus, quàm illum qui à natura non est inclinatus ad perpetuam innocentiam? qui enim est à natura inclinatus magis ad innocentiam perpetuam, hac amissa adhuc est inclinatus ad innocentiam proximam perpetuam, hoc est, ut sit minùs sceleratus: sicut, qui à natura est inclinatus ad perpetuam continentiam (ut fuerunt aliquae sanctae Matronae) si tamen precibus parentum, vel ex alia causa contrahant nuptiarum, manent adhuc inclinati magis ad servandam castitatem matrimonialem, quàm illi, qui à natura est inclinatus ad omnem lasciviam.

801. Vltiùs P. Esparza multum laborat in ostendendo, quod prorsus aequaliter sit dispositus ad consequendam vitam aeternam ille, qui à natura est inclinatus ad Militiam, ferocitatem, homicidia & rapinas, atque ille, qui à natura est inclinatus ad Mercaturam, quae est exposita periculo minorum furtorum & fraudum. Inter alia (nam nimis longum esset omnia referre) haec habet. *Homicidia & rapinae, quibus est specialiter obnoxius miles, difficilius, ideoque rarius committuntur, quàm doli & furta mercatoris: quia prioribus peccatis contradicunt (id est resistunt) is quibus nocent, utpote praecij nocuenti, seu potius intentionis nocendi, posterioribus verò nemo usque adeo contradicunt, utpote dolose ac latenter nocentibus.* Sunt item facilius poenitentiae per se, & emendationis homicidia & rapinae militares, quàm doli & furta fraudulenta. Quia nihil interest homicide continuata complacencia in homicidio; atque rapinas facit miles ad usum praesentaneum; unde neutro ex facinore inficit sibi compedes, usque adeo impedituros poenitentiam, & reditum ad bonam frugem. at Mercator adhucet quasi viro divitijs inique comparatis, & difficillimè adductus, ut illis renuntiet, verèque poeniteat &c.

Ex hoc

Ex hoc discursu (de cuius veritate vniversali non sum sollicitus) contra hunc auctorem arguuntur hoc modo. Hinc sequitur, quod qui est inclinatus ad Mercaturam, sit in maiore periculo damnationis, quam qui est inclinatus ad militiam: consequens est contra id quod auctor hic nititur probare: ergo doctrina huius auctoris non videtur sibi coherere. Sequelam probabo. Qui est inclinatus ad peccata quæ facilius & frequentius fiunt, & sunt difficilius penitentia, est in maiore periculo damnationis, quam ille, qui est inclinatus ad peccata graviora quidem, sed rariora & facilius penitentia. Sed mercator est inclinatus ad peccata quæ facilius & frequentius fiunt, & sunt difficilius penitentia, quam miles. Ergo &c. Minor est contenta in discursu. Major est ex terminis nota, & colligitur per argumentum à contrario ex ijs, quæ ex hoc auctore superius Num. 2. retulimus, vbi supponit pro fundamento, hæc duo esse paria: *facilitas patrandi gravissima peccata, & difficillime penitentia, sed rarer occurrentia, & facilitas committendi peccata non vsque adeo gravia aut facilius penitentia, sed occurrentia frequentior.* Si hæc sunt paria, ergo inclinatio ad Mercaturam, & ad peccata Mercaturæ, quæ sunt frequenter occurrentia, & difficilis penitentia, nec tamen adeo gravia vt sunt homicidia & rapina, non est par inclinationi ad militiam, & ad peccata militiæ, quæ sunt graviora quidem, sed raro occurrentia, & facilius penitentia.

802. Superest, vt ad argumentum Adversarij respondeamus. Argumentum autem ex dictis ita formari brevissime potest. Sicut in primis qualitatibus se habet virtus agendi ad virtutem resistendi quoad excessum & defectum, ita se habet virtus agendi bonum ad virtutem declinandi à malo, seu resistendi tentationibus: sed virtus agendi vnus qualitatis quantum excedit virtutem agendi alterius qualitatis, tantum eidem cedit in virtute resistendi suo contrario, vt patet in aqua & igne &c. ergo quantum excedit vnus hominis virtus seu inclinatio complexionis ad agendum bonum virtutem alterius; tantum illi cedit in virtute resistendi tentationibus, seu declinandi à malo. atqui virtus agendi bonum & virtus declinandi à malo, pari passu sunt necessitate ad vitæ æternæ consecutionem: ergo non potest vnus hominis inclinatio esse magis idonea ad consequendam vitam æternam præ alia.

Respondeo, negando maiorem & paritatem ibi positam. Disparitas desumitur ex ijs, quæ docentur in Physicis de Virtute resistendi elementorum, prout est contradistincta à virtute agendi eorundem, & post alios videri possunt apud P. Sylvestrum Maurum. Virtus enim maior resistendi v.g. aquæ quam ignis, aliud non est, quam exigentia, ne in præsentia ignis tam celeriter destruitur frigus, quam celeriter destruitur calor ignis in præsentia sui contrarij. At verò virtus resistendi tentationibus nulla ratione potest distinguui à virtute agendi: nec enim est mera exi-

gentia ne tentationes vincant, neque etiam est pura omisio, sed est formalissime virtus agendi & eliciendi actus contrarios illis actibus, ad quos impellit tentatio; & quia sunt actus victoriosi, ideo arguunt maiorem virtutem agendi. Vnde impossibile est, vt quis alterum excedat in virtute agendi bonum necessarium ad salutem, quin eundem excedat in virtute resistendi tentationibus: neque enim aliud bonum est necessarium ad salutem, quam observatio omnium mandatorum, quæ formalissime obinetur per virtutem resistendi tentationibus. Vnde resistere tentationibus, & facere bonum necessarium ad salutem, non sunt, realiter loquendo, duo capita sed vnicum, expressum à Christo Domino dicente: *Si vis ad vitam ingredi, serva Mandata.* Matth. 19. & solum possunt esse duo capita, si per *facere bonum*, intelligantur opera supererogatoria, juxta id quod Christus addidit: *Si vis perfectus esse &c.* Virtus autem major ad opera supererogatoria, non trahit secum virtutem minorem ad facienda opera obligatoria, sed qui vincit in priore, vincit à fortiori in posteriore, vt certum est. Et hæc mihi in hac questione sufficiunt, vt non erubescam esse ex numero *Infinitorum*.

CONTROVERSIA VII.

Vtrum Gratia Christi sit Necessaria ad vincendas graves tentationes.

803. **N**otandum Primum. Non esse questionem præsentem de Tentatione contra legem obligantem ad aliquem actum supernaturalem ponendum, v.g. ad suscipiendum Sacramentum penitentia, ad quod requiritur actus supernaturalis voluntatis, qui non potest haberi sine prævio auxilio supernaturali, quæ est vtique gratia per Christum.

Notandum 2. Tentationem gravem non sumere suam denominationem à gravitate legis vel materiæ circa quam versatur, sed à vehementia quam habet in alliciendo ad actum illicitum, nec potest per aliquam certam regulam mathematicè designari, quanam sit vehemens aut levis tentatio, sed cuiusvis prudentis arbitrio, & ex communi sensu est æstimanda, an talis sit, vt fundet probabile iudicium & periculum futuri lapsus, considerando varias etiam circumstantias, v.g. diuturnitatem: nam quæ, si brevis esset, levis censeretur, si diuturna sit, gravis æstimabitur, & quæ vni ob suam complexionem esset gravis, alteri ob diversam complexionem esset levis.

804. Notandum 3. Questionem procedere tum de omnibus tentationibus gravibus collectivè sumptis, quæ intra longum tempus occurrere possunt (prout in simili infra quaeretur, vtrum possint cum ordinarijs auxilijs vitari omnia venialia collectivè sumpta) tum de singulis seorsim consideratis.

00 3

805. No-